

Катерина ЗАХАРЧЕНКО

магістрантка I курсу
спеціальності Спеціальна освіта
(Олігофренопедагогіка. Логопедія)
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка
Науковий керівник – **Ю.А. БОНДАРЕНКО**,
докт. пед. наук, професор

КОРЕКЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ УРОКІВ ЧИТАННЯ УЧНІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

У статті розглянуто проблему корекційної спрямованості уроків читання учнів з інтелектуальними порушеннями, висвітлено шляхи посилення корекційної ефективності цих уроків завдяки використанню спеціальних вправ і ігор, які було укладено, систематизовано і упроваджено у добукварний, букварний і післябукварний періоди навчання грамоти. Подано загальні рекомендації вчителям щодо використання запропонованих вправ у роботі з учнями з інтелектуальними порушеннями. Ефективність використання запропонованих шляхів підтверджено педагогічним експериментом.

Ключові слова: уроки читання, корекційна спрямованість, учні з інтелектуальними порушеннями.

Zakharchenko K. S. Correctional orientation of students 'reading lessons with intellectual disorders

The article considers the problem of corrective orientation of reading lessons for students with intellectual disabilities, highlights ways to enhance the corrective effectiveness of these lessons through the use of special exercises and games, which were concluded, systematized and implemented in pre-literate, primary and post-literacy periods. General recommendations are given to teachers on the use of the proposed exercises in working with students with intellectual disabilities. The effectiveness of the proposed ways is confirmed by pedagogical experiment.

Key words: reading lessons, correctional orientation, students with intellectual disabilities.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку суспільства ставить перед освітою нові завдання, спрямовані на істотне посилення уваги до навчання, виховання і розвитку особистості. Завдання покращення підготовки вихованців до самостійного життя стоять і перед спеціальною школою. Однією з умов їх вирішення є посилення корекційно-розвиваючої ролі навчання і виховання дітей з інтелектуальними порушеннями. За цієї умови навчання забезпечуватиме таким дітям можливість у майбутньому брати активну участь у трудовому та соціальному житті.

У спеціальній школі загальні завдання навчання і виховання вирішуються в поєднанні з корекційно-розвитковими. Учень з психофізичними порушеннями, як і учень загальноосвітньої школи загального призначення, повинен навчитися читати і писати, щоб, користуючись цими вміннями, підвищувати свою культуру, повинен опанувати мову, щоб активно включатися в громадське життя. Тому сучасні вимоги суспільства до розвитку особистості диктують необхідність більш повно реалізувати ідею індивідуалізації навчання, що враховує стан здоров'я дітей, їх індивідуально-типологічні особливості при формуванні навчальних навичок. Особливо це стосується читання, як одного з видів суто людської мовленнєво-мисленнєвої діяльності. Тож, проблема формування навичок читання у учнів з інтелектуальними порушеннями є дуже важливою та актуальною в умовах сьогодення.

Аналіз досліджень і публікацій. Вчені Л. Виготський, Г. Дульнев, Л. Занков, Г. Каше, А. Леонтьєв, М. Певзнер, В. Петрова, М. Савченко, Є. Соботович, М. Феофанов та ін. вивчали особливості психічного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями, виявили характерні особливості їх усного і писемного мовлення, розкрили вплив мовленнєвого недорозвинення на формування розумових операцій. Великий внесок у створенні спеціальної методики навчання мови мали розробки М. Гнездилова, Є. Соботович. Особливості оволодіння навичкою читання школярами з інтелектуальними порушеннями досліджувала В. Петрова. Теоретичний аналіз засвідчив важливість розгляду проблеми корекційної спрямованості уроків читання учнів із інтелектуальними порушеннями, що і стало **метою** нашого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Теоретичний аналіз літературних джерел з проблеми дослідження засвідчив, що за своєю природою читання – один із видів мовленнєвої діяльності, разом із слуханням, говорінням і письмом. Нами було детально проаналізовано якості читання, що складають технічну сторону оволодіння цією навичкою дітьми. Визначено, що до якостей читання відносяться такі: свідомість, правильність, швидкість та виразність. Якості читання взаємопов'язані і взаємозумовлені. Удосконалення однієї з них веде до поліпшення іншої. Виявлено, що процес формування кожної якості читання у учнів із інтелектуальними порушеннями є досить тривалий і своєрідний [2].

Діти з інтелектуальними порушеннями у процесі оволодіння читанням проходять ті ж щаблі, що й школярі з нормальним розвитком, але в три рази довше, причому процес оволодіння читанням для них характеризується якісною своєрідністю і певними труднощами. Великі труднощі представляє процес засвоєння букв: через недорозвинення фонематичного сприйняття, невміння розрізнити опозиційні звуки, несформованість просторових закінчень, зорового аналізу і синтезу. Особливо складним є злиття звуків в склади, адже це відбувається на основі чіткого уявлення про звукову структуру складів, а у дітей із інтелектуальними порушеннями функція фонематичного аналізу формується з великими труднощами. Вкрай складним для них є формування узагальненого уявлення про склади. Внаслідок недиференційованості сприйняття для таких дітей майже не існує домінуючих букв, що ускладнює читання. Правильне читання і розуміння прочитаного слова здійснюється на основі синтезу складів у єдине ціле в слово, а здатність звукобуквеного аналізу у дітей з інтелектуальними порушеннями знижена, що уповільнює впізнавання і розуміння прочитаного слова. Ще більші труднощі викликає читання і розуміння речень і тексту. Сміслові здогади, що грають в читанні важливу роль, проявляються у школярів з розумовою відсталістю дуже слабо [3; 4].

Результати констатувального етапу дослідження засвідчили, що діти з інтелектуальними порушеннями перебували переважно на низькому рівні розвитку сформованості читацьких навичок. Так 75% учнів з інтелектуальними порушеннями 1-х класів читали по-буквеним способом, 25% – складами. Швидкість читання також була низькою: 16,6% дітей прочитало 18-20 слів/хв; 41,7% – 13-17 слів/хв; 41,7% – 8-12 слів/хв. Лише 16,7% дітей розуміли повністю зміст прочитаного тексту, 33,3% – частково розуміли, натомість 50% учнів взагалі не розуміли його. З приводу дослідження виразності прочитаного, лише 16,7% дітей дотримувалися логічних наголосів, 41,6% – пауз, 16,7% – читали інтонаційно правильно, а 25% – монотонно, не виразно. Отже дані констатувального етапу дослідження засвідчили необхідність знаходження шляхів посилення корекційної ефективності уроків читання ще на етапі навчання грамоти.

На основі результатів констатувального етапу дослідження шляхами посилення корекційної ефективності уроків читання визначено

корекційні вправи і ігри, які нами було укладено, систематизовано і упроваджено у добукварний, букварний і післябукварний періоди навчання грамоти. Комплекс корекційних вправ і ігор включав: вправи на розвиток правильної орфоепічної вимови; на подолання заміни пропусків букв у словах; на підвищення швидкості читання; на розвиток виразності читання; на розвиток усвідомленості прочитаного. Також нами було описано методичні та організаційні особливості використання комплексу вправ, подано загальні рекомендації вчителям щодо їх використання у роботі з учнями з інтелектуальними порушеннями.

Нами було виокремлено наступні рекомендації вчителям дітей із інтелектуальними порушеннями, а саме:

1. Проводити щомісячну перевірку навичок читання у дітей з початковим рівнем їх розвитку.

2. Проводити систематичні корекційні вправи з дітьми під час уроків читання та у режимі дня школяра з інтелектуальними порушеннями.

3. Проводити корекційну роботу над усіма якостями одночасно.

4. Проводити заняття регулярно з використанням корекційних ігор і вправ.

5. Створювати гарний настрій в учнів, викликати позитивні емоції.

6. Робити оцінювання наприкінці роботи із занесенням результату у таблиці «Наші успіхи».

Ефективність упровадження в уроки читання комплексу вправ перевірялась шляхом порівняння кінцевих результатів якостей читання в експериментальній та контрольній групах. Результати дослідження показали, що швидкість читання у дітей експериментальної групи покращилась на 13 %, ніж у дітей контрольної групи, виразність – на 25%, правильність на 20%, усвідомленість на 25%.

Висновки. Таким чином, проведений педагогічний експеримент засвідчив ефективність використання комплексу корекційних вправ та особливостей їх використання у період навчання грамоти учнів з інтелектуальними порушеннями. Перспективою подальшого дослідження є укладання комплексу вправ і ігор, що сприяють покращенню навичок читання в учнів з інтелектуальними порушеннями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Курпіта В. І. Ефективні методи і прийоми удосконалення навички читання. *Початкове навчання та виховання*. 2005. № 29-30. С. 38-46.

2. Любчич Н. В., Картава Ю. А. Корекційний вплив дидактичних ігор на розвиток зв'язного мовлення розумово відсталих учнів. *Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих учених «Корекційна та інклюзивна освіта очима молодих науковців»*. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. С. 204–209.

3. Синьов В. М., Матвеева М. П., Хохліна О. П. Психологія розумово відсталої дитини : підручник. К. : Знання, 2008. С. 217-246.

4. Соботович С., Тищенко В. Засвоєння розумово відсталими дітьми граматичних категорій та абстрактного лексико-граматичного значення слова. *Дефектологія*. 1998. №4. С. 2-5.

Ганна КОВАЛЬОВА

студентка 5 курсу спеціальності 016
Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка)
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка
Науковий керівник – **Ю. М. КОСЕНКО**,
канд. пед. наук, доцент

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДІТЕЙ З ООП В УМОВАХ ВОЕННОГО ЧАСУ

У статті розглянуто та проаналізовано особливості навчання під час воєнного стану та висвітлено недоліки та переваги деяких з аспектів життя в умовах воєнного стану. Висвітлено низку шляхів формування естетичної культури учнів з особливими освітніми потребами у початковій школі в умовах воєнного часу. Досліджено роль та місце естетичної освіти у процесі формування всебічно розвиненої особистості. Охарактеризовано роль професійних якостей сучасного педагога у процесі вдосконалення естетичного виховання та освіти. На основі вивчення спеціальної літератури розглянуто потенціал різних навчальних предметів та форм діяльності у вирішенні питання розвитку та формування естетичної культури учнів з особливими освітніми потребами під час дистанційного навчання.

Ключові слова: естетична культура, діти з особливими освітніми потребами, воєнний час.

Anna Kovaleva. Formation of aesthetic culture of children with plo in wartime conditions

The article examines and analyzes the peculiarities of education during martial law and highlights the disadvantages and advantages of some aspects of life under martial law The article considers a number of ways of forming the aesthetic culture of students with special educational needs in primary school in wartime conditions. The role and place of aesthetic education in the process of forming a comprehensively developed personality has been studied. The role of the professional qualities of a modern teacher in the process of improving aesthetic education and education is studied. Based on the